

I

(Informacja)

RADA

Projekt programu środków wdrażania zasady wzajemnego uznawania decyzji w sprawach cywilnych i handlowych

(2001/C 12/01)

WSTĘP

Traktat Amsterdamski wprowadził do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską nowy Tytuł IV, zawierający szczególne postanowienia dotyczące współpracy sądowej w sprawach cywilnych.

W celu nadania impulsu powyższej współpracy oraz określenia dokładnych wskazówek dla niej, Rada Europejska podczas posiedzenia w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. stwierdziła, że „wzmocnione wzajemne uznawanie decyzji i wyroków sądowych oraz niezbędne zbliżenie ustawodawstwa ułatwiłoby współpracę między organami oraz ochronę sądową praw jednostki”. Zatwierdziła ona zasadę wzajemnego uznawania, która powinna stać się „kamieniem węgielnym współpracy sądowej zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych w ramach Unii”.

W zakresie spraw cywilnych Rada Europejska z Tampere wezwała do „dalszej redukcji środków pośrednich, które nadal są wymagane dla umożliwienia uznawania i wykonywania decyzji lub wyroków w Państwie wezwanym”. „Pierwszym krokiem powinno być zniesienie powyższych środków pośrednich stosowanych do tytułów dotyczących drobnych roszczeń konsumenckich lub handlowych oraz dla niektórych kategorii wyroków w dziedzinie spraw rodzinnych (np. w sprawie roszczeń alimentacyjnych i praw do odwiedzin). Decyzje takie byłyby uznawane automatycznie w całej Unii, bez jakichkolwiek postępowań pośrednich lub podstaw do odmowy wykonania. Mogłoby temu towarzyszyć ustanowienie minimalnych standardów w odniesieniu do poszczególnych aspektów postępowania cywilnego”.

Rada Europejska poprosiła Radę i Komisję o przyjęcie, do końca 2000 r., programu środków w celu wdrożenia zasad wzajemnego uznawania oraz dodała, że „w ramach takiego programu należy rozpocząć prace nad Europejskim Nakazem Wykonawczym oraz w sprawie aspektów prawa proceduralnego, w przypadku których wspólne minimalne standardy są uważane za konieczne w celu ułatwienia stosowania zasady wzajemnego uznawania, szanującej podstawowe zasady prawne Państw Członkowskich”.

Konwencja Brukselska z 27 września 1968 r. ustanawia normy dotyczące jurysdykcji i uznawania oraz wykonywania wyroków w sprawach cywilnych i handlowych. Konwencja była kilka razy nowelizowana, wraz z przystąpieniem nowych państw do Wspólnoty¹, a obecnie jest przetwarzana w rozporządzenie².

Należy odnotować i inne osiągnięcia Wspólnoty: „II rozporządzenie brukselskie” w sprawie jurysdykcji i uznawania oraz wykonywania wyroków w sprawach małżeńskich i odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojgu małżonków, jak również rozporządzenie dotyczące postępowania upadłościowego³.

Zasada wzajemnego uznawania wyroków cywilnych i handlowych między Państwami Członkowskimi nie jest więc nowa. Jednakże jej realizacja jak dotychczas miała skutek ograniczony z dwóch przyczyn. Pierwsza to fakt, że wiele dziedzin prawa prywatnego nie wchodzi w zakres obowiązujących aktów. Ma

¹ Tekst jednolity Konwencji Brukselskiej został opublikowany w Dz.U. WE nr C 27 z 26 stycznia 1998 r.

² Zwyczajowo nazywane „I rozporządzeniem brukselskim”.

³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1347/2000 i (WE) nr 1346/2000 z 29 maja 2000 r. (Dz.U. E nr L 160, z 30.06.2000).

to miejsce, na przykład, w przypadku spraw rodzinnych wynikających ze stosunku innego niż związek małżeński, praw majątkowych wynikających ze stosunku małżeństwa oraz dziedziczenia.

Druga przyczyna leży w fakcie, że obowiązujące akty zawierają pewne bariery dla swobodnego przepływu decyzji sądowych. Procedury pośrednie umożliwiające wydawanie wyroków w jednym Państwie Członkowskim, które mają być wykonane w innym, są zbyt restryktywne. Pomimo zmian i uproszczeń, jakie zostały wprowadzone w przypadku uznawania i wykonywania wyroków, przyszłe I rozporządzenie brukselskie nie usuwa wszystkich przeszkód dla nieograniczonego przepływu wyroków w ramach Unii Europejskiej.

Dyskusje na powyższy temat były prowadzone podczas nieformalnego spotkania ministrów sprawiedliwości i spraw wewnętrznych w Marsylii w dniach 28 i 29 lipca 2000 r.

Obecny program środków ustanawia cele i etapy dla przyszłych prac, jakie zostaną podjęte w ramach Unii w kolejnych latach, w celu wdrożenia zasady wzajemnego uznawania. Wzywa on do przyjęcia środków, które mogą ułatwić zarówno działalność podmiotów gospodarczych, jak również codzienne życie obywateli.

Niniejszy program zawiera środki, które dotyczą uznawania i wykonywania w jednym Państwie Członkowskim decyzji podjętej w innym Państwie Członkowskim. Zakłada on, że należy przyjąć zharmonizowane normy jurysdykcyjne, tak jak to było w przypadku Konwencji Brukselskiej i II rozporządzenia brukselskiego. Nie wpływa to w żaden sposób na pracę, jaka zostanie przedsięwzięta w innych dziedzinach w ramach współpracy sądowej w sprawach cywilnych, w szczególności w dziedzinie kolizji prawa. Środki dotyczące harmonizacji norm kolizyjnych, które mogą czasami być inkorporowane do tych samych aktów, jak te dotyczące jurysdykcji, uznawania i wykonywania wyroków, obecnie pomagają w ułatwieniu wzajemnego uznawania wyroków.

We wdrażaniu planowanych środków zostaną wzięte pod uwagę przyjęte akty i prowadzone obecnie prace na innych forach międzynarodowych.

Podejście przyjęte w celu ustanowienia programu jest trójstopniowe:

- zidentyfikowanie dziedzin, w których konieczne są zmiany,
- określenie charakteru, szczegółowych procedur i zakresu potencjalnych zmian,
- ustalenie etapów wyżej wymienionych zmian.

I. **DZIEDZINY WZAJEMNEGO UZNAWANIA**

STAN SPRAW

Podstawowym aktem jest Konwencja Brukselska z 1968 r. Obejmuje ona wszystkie dziedziny prawa cywilnego i handlowego, z wyjątkiem tych, które są wyraźnie wyłączone z jej zakresu. Są one wymienione w sposób wyczerpujący w tekście: status lub zdolność prawna osób fizycznych, prawa majątkowe wynikające ze stosunku małżeństwa, oświadczenia woli i dziedziczenie, upadłość, zabezpieczenie społeczne oraz arbitraż. Zakres nie zostanie zmieniony przyszłym I rozporządzeniem brukselskim, które ma zastąpić Konwencję Brukselską.

Akty uzupełniające: dziedziny wyłączone z zakresu Konwencji Brukselskiej nie są jeszcze uregulowane aktami uzupełniającymi postanowienia z 1968 r.

II rozporządzenie brukselskie z dnia 29 maja 2000 r. stosuje się do postępowania cywilnego w zakresie rozwodów, separacji prawnej lub unieważnienia małżeństwa oraz do postępowania cywilnego w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojgu małżonków w przypadku takich postępowań rodzinnych.

Tym samym nie uregulowane zostały następujące dziedziny, które pozostają poza sferą jakiegokolwiek aktu obowiązującego między Państwami Członkowskimi:

- niektóre aspekty postępowania rozwodowego lub separacji prawnej nie są uregulowane II rozporządzeniem brukselskim (w szczególności decyzje dotyczące władzy rodzicielskiej zmieniające decyzje podjęte przy okazji rozwodu lub separacji prawnej),
- sprawy rodzinne wynikające ze stosunków innych niż związek małżeński,
- prawa majątkowe wynikające ze stosunku małżeństwa,
- oświadczenia woli i dziedziczenie.

Rozporządzenie z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego ma zastosowanie do postępowań zbiorowych, które zakładają częściowe lub całkowite pozbawienie środków dłużnika oraz wyznaczenie likwidatora masy upadłościowej⁴.

PROPOZYCJE

A. W DZIEDZINACH JESZCZE NIE UREGULOWANYCH PRZEZ OBOWIĄZUJĄCE AKTY

Konieczne są prace szczególnie w dziedzinie prawa rodzinnego. Zostaną przygotowane akty prawne w obydwu poniżej wymienionych dziedzinach.

1. **Międzynarodowa jurysdykcja, uznawanie i wykonywanie wyroków dotyczących rozwiązania praw majątkowych wynikających ze stosunku małżeństwa, konsekwencji majątkowych separacji par nie pozostających w związku małżeńskim oraz dziedziczenia**

Prawa majątkowe wynikające ze stosunku małżeństwa oraz dziedziczenie były już wymieniane wśród priorytetów planu działania z Wiednia (grudzień 1998 r.). Konsekwencje ekonomiczne wyroków wydawanych w przypadku rozluźnienia lub zerwania związków małżeńskich w okresie życia małżonków lub w przypadku śmierci jednego z małżonków, to przykłady wzywające wyraźnie do utworzenia Europejskiego Obszaru Sądowego. W tym kontekście możliwe jest, że przy przygotowywaniu aktów, należy uczynić rozróżnienie między prawami majątkowymi wynikającymi ze stosunku małżeństwa a dziedziczeniem. W związku z powyższym, zostanie dokonana analiza stosunku obowiązującego w prawie Państw Członkowskich między prawami majątkowymi wynikającymi ze stosunku małżeństwa a dziedziczeniem.

Analizowana będzie również kwestia konsekwencji majątkowych separacji par nie pozostających w związku małżeńskim. Tym samym poddane zostaną analizie wszystkie aspekty majątkowe prawa rodzinnego.

2. **Międzynarodowa jurysdykcja, uznawanie i wykonywanie wyroków dotyczących władzy rodzicielskiej oraz innych niemajątkowych aspektów separacji par**

a) *Sprawy rodzinne wynikające ze stosunku innego niż związek małżeński*

W tym przypadku jest to kwestia uzupełnienia dziedziny uregulowanej przez II rozporządzeniem brukselskim, w celu uwzględnienia rzeczywistości socjologicznej: coraz częściej pary preferują odejście od wszelkich formalności małżeńskich; rośnie liczba dzieci pozamałżeńskich.

W celu uwzględnienia powyższej nowej rzeczywistości społecznej, zakres II rozporządzenia brukselskiego powinien zostać poszerzony przy pomocy oddzielnego aktu (o ile to konieczne),

⁴ Nie obejmuje to postępowania upadłościowego w odniesieniu do przedsiębiorstw ubezpieczeniowych, instytucji kredytowych, przedsiębiorstw inwestycyjnych, które świadczą usługi polegające na holdingu funduszy lub papierów wartościowych na rzecz stron trzecich oraz zbiorowe przedsiębiorstw inwestycyjnych.

szczególnie w zakresie wyroków dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej w stosunku do dzieci pozamałżeńskich.

b) *Wyroki dotyczące władzy rodzicielskiej inne niż te podjęte przy rozwodzie lub separacji*

Przepisy II rozporządzenia brukselskiego odnoszą się jedynie do wyroków wydawanych w ramach postępowania rodzinnego. Mając na uwadze częstotliwość oraz znaczenie wyroków wydawanych w konsekwencji, które mogą zmieniać warunki wykonywania władzy rodzicielskiej, określone w wyrokach wydanych przy rozwodzie lub separacji, konieczne jest stosowanie do nich norm dotyczących jurysdykcji, uznawania i wykonywania zawartych w II rozporządzeniu brukselskim. Prace powyższe powinny obejmować zarówno wyroki dotyczące par małżeńskich, jak i te wydawane w kontekście separacji par nie pozostających w związku małżeńskim.

W powyższych nowych dziedzinach, które nie są obecnie uregulowane żadnym aktem, byłoby pożyteczne dokonanie analizy sytuacji prawnej w prawie krajowym Państw Członkowskich, jak również w obowiązujących umowach międzynarodowych, w celu zidentyfikowania zakresu, jaki powinien zostać nadany każdemu przygotowywanemu aktowi.

B. W DZIEDZINIACH JUŻ UREGULOWANYCH OBOWIĄZUJĄCYMI AKTAMI

W tym miejscu cel prac polega na polepszeniu pracy obecnych mechanizmów poprzez zredukowanie lub zniesienie przeszkód dla swobodnego przepływu decyzji sądowych. Wnioski z Tampere odnoszą się generalnie do wszystkich „spraw cywilnych”, lecz również podkreślają, że pierwszym krokiem powinno być zniesienie powyższych środków pośrednich w odniesieniu do tytułów dotyczących drobnych roszczeń konsumenckich lub handlowych oraz w przypadku niektórych wyroków w dziedzinie postępowania rodzinnego (np. roszczeń alimentacyjnych i prawa do odwiedzin).

Tak więc mamy do czynienia z dwoma dziedzinami: prawem rodzinnym, z jednej strony, a w zasadzie prawami do odwiedzin i roszczeniami alimentacyjnymi oraz prawem handlowym i konsumenckim, z drugiej strony. Powyższe dziedziny są priorytetowe.

1. **Prawo do odwiedzin**

Francja już wystąpiła ze stosowną inicjatywą. Ma ona na celu zniesienie procedury exequatur w przypadku międzynarodowego wykonywania praw do odwiedzin wynikającego z wyroku wchodzącego w zakres II rozporządzenia brukselskiego.

2. **Roszczenia alimentacyjne**

Sprawa ta, wyraźnie wymieniona we wnioskach Rady Europejskiej z posiedzenia w Tampere, dotyczy bezpośrednio codziennego życia obywateli w taki sam sposób, jak poprzednia. Chociaż gwarancja efektywnego i szybkiego wykonania roszczeń alimentacyjnych jest konieczna dla dobra wielu ludzi w Europie, niekoniecznie oznacza to, że trzeba przygotować oddzielny akt prawny. Wierzyciele alimentacyjni już są objęci postanowieniami Konwencji Brukselskiej oraz przyszłym II rozporządzeniem brukselskim, lecz byłoby wskazane w długiej perspektywie, aby znieść procedurę exequatur w odniesieniu do wierzycieli alimentacyjnych, zwiększając tym samym efektywność środków, dzięki którym chronione będą ich prawa.

3. **Niekwestionowane roszczenia**

Zniesienie exequatur w przypadku niekwestionowanych roszczeń powinno się znaleźć wśród priorytetów Wspólnoty.

Meritum koncepcji „niekwestionowanych roszczeń” zostanie określone po zdefiniowaniu zakresu aktów przygotowywanych w ramach realizacji programu. Obecnie, powyższa koncepcja obejmuje generalnie sytuacje, w których wierzyciel, z uwagi na dający się potwierdzić brak jakiegokolwiek negacji przez dłużnika co do charakteru długu, uzyskał nakaz wykonawczy przeciwko temu dłużnikowi.

Fakt, że procedura exequatur może opóźnić wykonanie wyroku dotyczącego niekwestionowanych roszczeń jest przeciwieństwem samym w sobie. Uzasadnia to w pełni konieczność zniesienia exequatur w pierwszej kolejności w tej dziedzinie. Szybkie odzyskiwanie należnych płatności jest absolutną koniecznością dla podmiotów gospodarczych oraz jest przedmiotem ciągłego zaniepokojenia ze strony powyższych podmiotów, w których interesie leży właściwe działanie rynku wewnętrznego.

4. Postępowanie w przypadku drobnych roszczeń

Koncepcja postępowania w przypadku drobnych roszczeń, poruszona przez Radę Europejską w Tampere obejmuje różne sytuacje o różnym stopniu znaczenia, które powodują zastosowanie różnych procedur, w zależności od danego Państwa Członkowskiego. Dyskusje na temat uproszczenia i przyspieszenia rozstrzygania sporów międzynarodowych w przypadku drobnych roszczeń, zgodnie z wnioskami z Tampere, poprzez ustanowienie szczegółowych wspólnych norm proceduralnych lub minimalnych standardów, również ułatwią uznawanie i wykonywanie wyroków⁵.

II. STOPNIE WZAJEMNEGO UZNAWANIA

STAN SPRAWY

Obecne stopnie wzajemnego uznawania

W dziedzinach nieuregulowanych obowiązującymi aktami, uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń jest regulowane prawem Państwa wezwanego oraz obowiązującymi umowami międzynarodowymi, dwu- lub wielostronnymi dotyczącymi tego przedmiotu.

W dziedzinach już uregulowanych, mamy do czynienia z dwoma stopniami wzajemnego uznawania.

Pierwszy stopień nadal wywodzi się z Konwencji Brukselskiej z 1968 r. oraz II rozporządzenia brukselskiego: uznawanie jest automatyczne, o ile nie zostanie zakwestionowane; nakaz wykonalności (exequatur) może być uzyskany na wniosek oraz można odmówić jego wydania z jednej z przyczyn wymienionych wyczerpująco w stosownym akcie. Powyższa procedura exequatur jest tym samym mniej skomplikowana niż by to wynikało ze stosowania prawa krajowego.

Drugi stopień wynika z nowelizacji Konwencji Brukselskiej i Lugańskiej oraz będzie wdrażany po przyjęciu I rozporządzenia brukselskiego, które ma zastąpić Konwencję Brukselską z 1968 r.: procedura dla uzyskania nakazu wykonalności jest znacząco skonkretyzowana; jest ona uzyskiwana po spełnieniu pewnych formalności i może zostać zakwestionowana przez drugą stronę na drugim etapie (system „odwracania odpowiedzialności za powództwo”). Ten szczegółowy exequatur stosuje się do dziedzin uregulowanych obowiązującą Konwencją Brukselską z 1968 r. oraz do postępowania upadłościowego uregulowanego rozporządzeniem z dnia 29 maja 2000 r.

PROPOZYCJE

Osiągnięcie dalszych stopni wzajemnego uznawania

A. ŚRODKI DOTYCZĄCE BEZPOŚREDNIO WZAJEMNEGO UZNAWANIA

1. Dziedziny nieuregulowane obowiązującymi aktami

Należy stosować stopniową metodę dla osiągnięcia stopnia wzajemnego uznawania obecnie zagwarantowanego II rozporządzeniem brukselskim, zanim osiągnie się stopień przewidziany w przyszłym I rozporządzeniu brukselskim oraz przed rozpoczęciem dalszych prac. Jednakże w niektórych przypadkach będzie możliwe osiągnięcie nowych stopni wzajemnego uznawania bezpośrednio, bez żadnego kroku pośredniego.

⁵ Komisja przygotowuje studium porównawcze prawa w tej dziedzinie, w oparciu o kwestionariusz przekazany Państwu Członkowskim.

2. Dziedziny już uregulowane obowiązującymi aktami

W dziedzinach tych konieczne są dalsze prace w zakresie dwóch obszarów środków.

a) *Pierwszy obszar środków: dalsze skonkretyzowanie środków pośrednich oraz wzmocnienie mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia*

- i) Ograniczenie przyczyn, na które można się powoływać dla kwestionowania uznania lub wykonania zagranicznych wyroków (na przykład poprzez usunięcie zasady interesu polityki publicznej, uwzględnienie przypadków, w których przyczyna powyższa jest obecnie wykorzystywana przez sądy Państw Członkowskich).
- ii) Ustanowienie tymczasowego wykonania: decyzja dotycząca wykonania w państwie wezwanym byłaby tym samym wykonalna na zasadach tymczasowych, pomimo możliwości apelacji.

Takie prace wymagają zmiany art. 47 ust. 2 projektu I rozporządzenia brukselskiego (art. 39 ust. 1 Konwencji Brukselskiej).

- iii) Ustanowienie środków ochronnych na poziomie europejskim umożliwi uzyskanie przez decyzję wydaną w jednym Państwie Członkowskim autoryzacji w celu podjęcia środków ochronnych wobec majątku dłużnika na całym terytorium Unii.

Możliwość ta, której obecnie nie przewiduje projekt I rozporządzenia brukselskiego, dałaby przykładowo prawo osobie, która uzyskała wyrok przeciwko dłużnikowi w jednym Państwie Członkowskim – w przypadku gdy osoba ta kwestionuje odzyskanie swojego długu – do spowodowania zamrożenia majątku dłużnika w innym Państwie Członkowskim, w charakterze środka ochronnego, bez konieczności korzystania z dalszej procedury. Powyższe środki nie nanosiłyby uszczerbku faktowi, że niektóre rodzaje majątku nie mogą być zajmowane zgodnie z prawem wewnętrznym.

- iv) Udoskonalenie środków zajmowania rachunków bankowych, np. poprzez ustanowienie europejskiego systemu zajmowania rachunków bankowych: na mocy wyroku stwierdzonego jako wykonalny w Państwie Członkowskim pochodzenia można by zastosować środki w każdym innym Państwie Członkowskim, bez konieczności posiadania exequatur oraz *ipso jure*, dla zajęcia rachunków bankowych dłużnika. Wyrok stawałby się wykonalny na terytorium zajęcia, co najmniej dla tego ostatniego celu, o ile nie zostanie zakwestionowany przez dłużnika.

b) *Drugi obszar środków: zniesienie środków pośrednich*

Zniesienie, czyste i proste, wszelkich kontroli w odniesieniu do zagranicznych wyroków dokonywanych przez sądy w państwie wezwanym pozwoli na swobodny przepływ wyroków krajowych w całej Wspólnocie. Każde państwo wezwane będzie traktować powyższe krajowe wyroki tak, jakby były one wydane przez jeden z jego własnych sądów.

W niektórych dziedzinach zniesienie exequatur może przyjąć postać ustanowienia prawdziwego europejskiego nakazu wykonawczego, uzyskiwanego w wyniku szczególnej, jednolitej i zharmonizowanej procedury⁶, ustanowionej w ramach Wspólnoty.

B. ŚRODKI POMOCNICZE DLA WZAJEMNEGO UZNAWANIA

1. Minimalne standardy dla niektórych aspektów postępowania cywilnego

⁶ Może być to albo jednolita procedura ustanowiona w rozporządzeniu lub zharmonizowana procedura ustanowiona przez każde Państwo Członkowskie, zgodnie ze stosowną dyrektywą.

Czasami będzie konieczne lub nawet ważne ustanowienie szeregu norm proceduralnych na poziomie europejskim, które stanowiąc będą wspólne minimalne gwarancje mające na celu wzmocnienie wzajemnego zaufania między systemami prawnymi Państw Członkowskich. Powyższe gwarancje umożliwią między innymi zapewnienie ścisłego przestrzegania wymogów uczciwego procesu, zgodnie z Europejską Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

W przypadku każdego rozważanego środka zostanie przeprowadzona analiza zagadnienia przygotowania niektórych z powyższych minimalnych gwarancji, w celu określenia ich użyteczności i ich roli. W niektórych dziedzinach, a w szczególności tam, gdzie planowane jest zniesienie exequatur, przygotowanie takich minimalnych gwarancji może być warunkiem wstępnym dla osiągnięcia oczekiwanego postępu.

Jeśli ustanowienie minimalnych gwarancji okaże się niewystarczającym zabiegiem, dyskusja powinna skoncentrować się na pewnej harmonizacji procedur.

W celu uwzględnienia podstawowych zasad prawa uznanych przez Państwa Członkowskie, poszukiwane będą środki mające na celu ustanowienie minimalnych gwarancji lub pewnej harmonizacji procedur, w szczególności w przypadku wzajemnego uznawania decyzji odnoszących się do odpowiedzialności rodzicielskiej (włączając te dotyczące praw do odwiedzin). W tym kontekście zostaną omówione między innymi kwestie dotyczące najlepszego interesu dziecka oraz znaczenia dziecka w procedurze.

W celu zwiększenia pewności, wydajności i szybkości doręczania dokumentów prawnych, która jest oczywiście jedną z podstaw wzajemnego zaufania między krajowymi systemami prawnymi, zostanie rozważona możliwość harmonizacji obowiązujących norm lub ustanowienia minimalnych standardów.

W przypadku gdy strony postępowania będą mieć możliwość powołania się na swoje argumenty w sposób uznany za ważny przez wszystkie Państwa Członkowskie, zwiększy to wyraźnie zaufanie do właściwego wymiaru sprawiedliwości na wczesnym etapie postępowania, ułatwiając zniesienie kontroli sądowej na etapie późniejszym.

Prace takie uwzględniać będą postęp już dokonany dzięki wejściu w życie rozporządzenia Rady (WE) nr 1348/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie doręczania w Państwach Członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych.

2. Efektywność środków przewidujących lepsze wykonywanie decyzji

Inną dziedziną środków pomocniczych jest poszukiwanie zwiększenia efektywności wykonywania w Państwie wezwanych wyroków wydanych w innym Państwie Członkowskim.

Niektóre z powyższych środków powinny dotyczyć bardziej szczegółowo majątku dłużnika. W rzeczywistości będzie łatwiej wykonywać wyroki w Unii Europejskiej, jeśli będzie możliwe uzyskanie dokładnej informacji na temat sytuacji finansowej dłużnika. Należy tym samym przyjąć środki w celu dokładnej identyfikacji majątku dłużnika na terytorium Państw Członkowskich. Przy opracowywaniu tego rodzaju środków, należy wziąć pod uwagę wpływ, jaki mogą one mieć na ochronę danych osobowych oraz poufny charakter niektórych informacji, zgodnie z prawem krajowym Państw Członkowskich lub prawem międzynarodowym.

3. Ogólne polepszenie współpracy sądowej w sprawach cywilnych

Obejmowałyby to środki prowadzące do wdrożenia zasady wzajemnego uznawania, tj. te, które wpłynęłyby na pogłębienie współpracy między krajowymi organami sądowymi.

W związku z powyższym, ustanowienie Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych powinno znaleźć się w programie środków, jako środek pomocniczy⁷.

Należy również wymienić akt wzmacniający współpracę między sądami Państw Członkowskich przy rozpatrywaniu dowodów w sprawach cywilnych i handlowych⁸.

Podobnie, program obejmuje rozwój środków dających łatwiejszy dostęp do wymiaru sprawiedliwości. W tym miejscu zostanie rozważone pokłosie Zielonej Księgi w sprawie pomocy prawnej, przedstawionej przez Komisję w lutym 2000 r. w celu podjęcia inicjatyw w odniesieniu do pomocy prawnej w sprawach międzynarodowych.

Wydaje się również szczególnie pożytecznym lepsze informowanie społeczeństwa o normach dotyczących wzajemnego uznawania⁹.

Wreszcie, wdrożenie zasady wzajemnego uznawania może być ułatwione poprzez harmonizację norm kolizyjnych.

III. ETAPY

METODA

Zawsze trudno jest ustanowić harmonogram pracy, jaka ma być wykonana we Wspólnocie. Terminy, które są zbyt krótkie są nierealistyczne, podczas gdy dłuższe nie stanowią wystarczającego impulsu dla państw. Postęp powinien się dokonywać etapowo, bez jakichkolwiek dokładnych harmonogramów, lecz przy zapewnieniu pewnych szerokich wskazówek.

1. Program zostanie uruchomiony wraz z przyjęciem I rozporządzenia brukselskiego, które jest podstawowym aktem dotyczącym wzajemnego uznawania.
2. Program czyni rozróżnienie między następującymi czterema obszarami działań:
 - dziedzinami prawa cywilnego i handlowego, uregulowanymi I rozporządzeniem brukselskim,
 - dziedziną prawa rodzinnego, uregulowaną II rozporządzeniem brukselskim oraz sprawami rodzinnymi wynikającymi ze stosunków innych niż małżeństwo,
 - prawami majątkowymi wynikającymi ze stosunku małżeństwa oraz konsekwencjami majątkowymi separacji par pozostających poza związkiem małżeńskim,
 - oświadczeniami woli i dziedziczeniem.
3. W każdej dziedzinie ustanawia się etapy w celu osiągnięcia stopniowego postępu. Etap rozpoczyna się wraz z zakończeniem poprzedniego, co najmniej gdy chodzi o sprawy podstawowe (na przykład porozumieniem Rady co do aktu, nawet jeśli formalnie nie został przyjęty z przyczyn technicznych); jednakże wymóg ten nie może uniemożliwiać szybszego postępu w niektórych sprawach.
4. W tym samym czasie może być podjętych szereg inicjatyw w różnych dziedzinach.
5. Środki pomocnicze wymienione w programie są podejmowane wtedy gdy wydaje się to konieczne we wszystkich dziedzinach i na wszystkich etapach realizacji programu.

⁷ W dniu 25 września 2000 r. Komisja przedstawiła wniosek o przyjęcie decyzji ustanawiającej Europejską Sieć Sądową w sprawach cywilnych i handlowych.

⁸ Niemcy przedstawiły projekt rozporządzenia w tej dziedzinie.

⁹ Przepisy dotyczące informowania społeczeństwa zawarte są we wniosku Komisji w sprawie ustanowienia Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych.

PROPOZYCJE

A. DZIEDZINY UREGULOWANE I ROZPORZĄDZENIEM BRUKSELSKIM

Etap pierwszy

- Europejski nakaz wykonawczy w przypadku niekwestionowanych roszczeń.
- Uproszczenie i przyspieszenie rozstrzygania międzynarodowych sporów w drobnych roszczeniach.
- Zniesienie exequatur w przypadku roszczeń alimentacyjnych.

Etap drugi

Rewizja I rozporządzenia brukselskiego:

- inkorporacja poprzednich osiągnięć,
- zniesienie exequatur w innych dziedzinach,
- środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (wykonanie tymczasowe, środki ochronne, włączając blokowanie rachunków bankowych).

Etap trzeci

Zniesienie exequatur w dziedzinach uregulowanych I rozporządzeniem brukselskim.

B. DZIEDZINA PRAWA RODZINNEGO (II ROZPORZĄDZENIE BRUKSELSKIE ORAZ SYTUACJE RODZINNE WYNIKAJĄCE ZE STOSUNKÓW INNYCH NIŻ MAŁŻEŃSTWO)¹⁰

Etap pierwszy

- Zniesienie exequatur w przypadku wyroków dotyczących praw do odwiedzin¹¹.
- Akt dotyczący spraw rodzinnych wynikających ze stosunków innych niż małżeństwo: przyjęcie mechanizmów przewidzianych w II rozporządzeniu brukselskim. Może być to nowy akt lub nowelizacja II rozporządzenia brukselskiego, poprzez poszerzenie jego zakresu.
- Poszerzenie zakresu wszelkich aktów przyjętych wcześniej o wyroki modyfikujące warunki, na jakich jest wykonywana odpowiedzialność rodzicielska, orzekane w wyrokach przy okazji rozwodu lub separacji.

Etap drugi

W przypadku każdego przyjętego uprzednio aktu:

- stosowanie procedur uproszczonych w zakresie uznawania i wykonywania I rozporządzenia brukselskiego,
- środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (tymczasowe wykonanie i środki ochronne).

¹⁰ Pod warunkiem wskazania, że w odniesieniu do środków dotyczących wyroków w sprawie władzy rodzicielskiej (włączając wyroki dotyczące praw do odwiedzin), środki pomocnicze wymienione w punkcie II B) 1) dotyczące rozważenia najlepszych interesów dziecka oraz interesu dziecka w procedurze powinny być wzięte pod uwagę.

¹¹ Inicjatywa już przedstawiona przez Francję.

Etap trzeci

Zniesienie exequatur w dziedzinach uregulowanych II rozporządzeniem brukselskim oraz w przypadku spraw rodzinnych wynikających ze stosunków innych niż związki małżeńskie.

C. ROZWIĄZANIE PRAW MAJĄTKOWYCH WYNIKAJĄCYCH ZE STOSUNKU MAŁŻEŃSTWA ORAZ KONSEKWENCJE MAJĄTKOWE SEPARACJI PAR POZOSTAJĄCYCH POZA ZWIĄZKIEM MAŁŻEŃSKIM

Etap pierwszy

Przygotowanie jednego lub więcej aktów dotyczących jurysdykcji, uznawania i wykonywania wyroków odnoszących się do praw majątkowych wynikających ze stosunku małżeństwa oraz konsekwencji majątkowych separacji par pozostających poza związkiem małżeńskim: przyjęcie mechanizmów przewidzianych w II rozporządzeniu brukselskim.

Etap drugi

Rewizja aktów przyjętych na pierwszym etapie:

- stosowanie procedur uproszczonych w zakresie uznawania i wykonywania I rozporządzenia brukselskiego,
- środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (tymczasowe wykonanie i środki ochronne).

Etap trzeci

Zniesienie exequatur w dziedzinach uregulowanych przygotowanymi aktami.

D. OŚWIADCZENIA WOLI I DZIEDZICZENIE

Etap pierwszy

Przygotowanie aktu dotyczącego jurysdykcji, uznawania i wykonywania wyroków odnoszących się do oświadczeń woli i dziedziczenia: przyjęcie mechanizmów przewidzianych w II rozporządzeniu brukselskim.

Etap drugi

Rewizja aktów przyjętych na pierwszym etapie:

- stosowanie procedur uproszczonych w zakresie uznawania i wykonywania I rozporządzenia brukselskiego,
- środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (tymczasowe wykonanie i środki ochronne).

Etap trzeci

Zniesienie exequatur w dziedzinach uregulowanych przygotowanymi aktami.

E. ŚRODKI POMOCNICZE

Dotychczas zaproponowano dwa środki. Ich przyjęcie wydaje się konieczne zaraz po uruchomieniu programu:

- akt dotyczący rozpatrywania dowodów;

- ustanowienie Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych.

Ponadto, dla każdej dziedziny programu oraz na każdym etapie, można by rozważyć następujące środki pomocnicze:

- minimalne standardy dla procedury cywilnej;
- harmonizację norm lub minimalnych standardów dotyczących doręczania dokumentów sądowych;
- środki ułatwiające wykonywanie wyroków, włączając te pozwalające na identyfikację majątku dłużnika;
- środki dotyczące łatwiejszego dostępu do wymiaru sprawiedliwości;
- środki dotyczące łatwiejszego przekazywania informacji społeczeństwu;
- środki dotyczące harmonizacji norm kolizyjnych.

URUCHOMIENIE, MONITORING I ZAKOŃCZENIE PROGRAMU

Program rozpoczyna się wraz z uruchomieniem pracy w ramach pierwszego etapu oraz w ramach jednej lub kilku dziedzin. Jest on kontynuowany zgodnie z porządkiem etapów w każdej dziedzinie, przy założeniu, że postęp można osiągnąć szybciej w jednej dziedzinie, niż w innej.

Pięć lat po przyjęciu programu Komisja przedstawi Radzie i Parlamentowi raport w sprawie jego realizacji. Komisja wyda wszelkie zalecenia Radzie, jakie uzna za pożyteczne dla właściwego wykonania programu, wskazując w szczególności te dziedziny, w przypadku których uważa za konieczne podjęcie szczególnych wysiłków.

Raport z monitoringu przygotowany przez Komisję może również zawierać zalecenia dotyczące środków, które nie zostały wstępnie zaplanowane w programie, lecz wydają się konieczne do przyjęcia na późniejszym etapie.

Program środków kończy się całkowitym zniesieniem exequatur.

Dziedzi ny	I rozporządzenie brukselskie	II rozporządzenie brukselskie oraz sprawy rodzinne wynikające ze stosunków innych niż małżeństwo	Prawa majątkowe wynikające ze stosunku małżeństwa i konsekwencje majątkowe separacji par pozostających poza związkiem małżeńskim	Oświadczenia woli i dziedziczenie	Środki pomocnicze
Środki	<p>Etap pierwszy:</p> <p>Europejski nakaz wykonawczy w przypadku niekwestionowanych roszczeń.</p> <p>Roszczenia drobne.</p> <p>Zniesienie exequatur w przypadku roszczeń alimentacyjnych</p>	<p>Etap pierwszy:</p> <p>Zniesienie exequatur w przypadku orzeczeń dotyczących praw do odwiedzin.</p> <p>Akt dotyczący spraw rodzinnych wynikających ze stosunków innych niż małżeństwo: przyjęcie mechanizmów przewidzianych w II rozporządzeniu brukselskim. Może być to nowy akt lub nowelizacja II rozporządzenia brukselskiego, poprzez poszerzenie jego działania.</p> <p>Poszerzenie działania wszelkich aktów przyjętych wcześniej o wyroki modyfikujące warunki, na jakich jest wykonywana odpowiedzialność rodzicielska, orzekane w wyrokach przy okazji rozwodu lub separacji.</p>	<p>Etap pierwszy:</p> <p>Przygotowanie jednego lub więcej aktów dotyczących jurysdykcji, uznawania i wykonywania wyroków odnoszących się do praw majątkowych wynikających ze stosunku małżeństwa oraz konsekwencji majątkowych separacji par pozostających poza związkiem małżeńskim: przyjęcie mechanizmów przewidzianych w II rozporządzeniu brukselskim.</p>	<p>Etap pierwszy:</p> <p>Przygotowanie aktu dotyczącego jurysdykcji, uznawania i wykonywania wyroków odnoszących się do oświadczeń woli i dziedziczenia: przyjęcie mechanizmów przewidzianych w II rozporządzeniu brukselskim.</p>	<p>Akt dotyczący rozpatrywania dowodów;</p> <p>Ustanowienie Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych.</p> <p>minimalne standardy dla procedury cywilnej;</p> <p>harmonizację norm lub minimalnych standardów dotyczących doręczania dokumentów sądowych;</p> <p>środki ułatwiające wykonywanie orzeczeń, włączając te pozwalające na identyfikację majątku dłużnika;</p> <p>środki dotyczące łatwiejszego dostępu do wymiaru sprawiedliwości;</p> <p>środki dotyczące łatwiejszego przekazywania informacji społeczeństwu;</p> <p>środki dotyczące harmonizacji norm kolizyjnych.</p>

<p>Etap drugi:</p> <p>Rewizja rozporządzenia brukselskiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inkorporacja poprzednich osiągnięć, - zniesienie exequatur w innych dziedzinach, - środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (wykonanie tymczasowe, środki ochronne, włączając blokowanie rachunków bankowych). 	<p>I</p> <p>W przypadku każdego przyjętego uprzednio aktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosowanie procedur uproszczonych w zakresie uznawania i wykonywania I rozporządzenia brukselskiego, - środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (tymczasowe wykonanie i środki ochronne). 	<p>Etap drugi:</p> <p>Rewizja aktów przyjętych na pierwszym etapie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosowanie procedur uproszczonych w zakresie uznawania i wykonywania I rozporządzenia brukselskiego, - środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (tymczasowe wykonanie i środki ochronne). 	<p>Etap drugi:</p> <p>Rewizja aktów przyjętych na pierwszym etapie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosowanie procedur uproszczonych w zakresie uznawania i wykonywania I rozporządzenia brukselskiego, - środki w celu wzmocnienia mocy prawnej w Państwie wezwanym wyroków wydanych w Państwie pochodzenia (tymczasowe wykonanie i środki ochronne). 	
<p>Etap trzeci:</p> <p>Zniesienie exequatur w dziedzinach uregulowanych I rozporządzeniem brukselskim.</p>	<p>Etap trzeci:</p> <p>Zniesienie exequatur w dziedzinach II uregulowanych I rozporządzeniem brukselskim oraz w przypadku II spraw rodzinnych wynikających ze stosunków innych niż związek małżeński.</p>	<p>Etap trzeci:</p> <p>Zniesienie exequatur w dziedzinach uregulowanych II przygotowanymi aktami.</p>	<p>Etap trzeci:</p> <p>Zniesienie exequatur w dziedzinach uregulowanych II przygotowanymi aktami.</p>	